

Savo MARKOVIĆ*

IZJAVA POSLJEDNJE VOLJE NA KRAJU JEDNE EPOHE:
ALEKSANDAR BAZZAN

ABSTRACT: *Based on the testament and the other documents from the State Archives in Dubrovnik, as well as histography, in the paper is reconstructed the last period of life of one of the members of the patriciate of Bar. Alexandrus Bazzan was a priest and a landowner in Bar, and in Dubrovnik he was the confessor of Benedictine nuns of the monastery of St. Mark, the chorist of St. Blaise, and a spiritual at the nunnery of St. Clares. Indicative is conditioning of his testamental provisions by the return of his native town under the sovereignty of Christian rulers.*

KEY WORDS: *Bar, testament, legate, priest, Dubrovnik, patriciate, genealogy, the 16th century*

O barskom patricijskom rodu Bazan postoji značajna historiografija.¹ U odnosnim historiografskim i genealoškim razmatranjima kontekstualizovan² je i sveštenik Aleksandar Bazzan, kao jedan od posljednjih pripadnika ovog plemićkog roda. Tema ovoga rada je ponajprije izjava njegove posljednje volje, sastavljena 1587. godine, na kraju jedne istorijske epohe.

*Pre Alessandro Bazeno,*³ od oca Dominika, barski sveštenik koji se bilježi u izvoru iz 1570. godine, možda je, na osnovu pretpostavljenog

* Autor je doktor pravnih i istorijskih nauka.

¹ *Up.:* S. Marković, *Stanovništvo srednjovjekovnog Bara*, Perast 2014, 578-582 i tamo citirana literatura; *isti*, *Bazana domus* – istaknuti reprezent barskog nobiliteta, *Godišnjak Pomorskog muzeja u Kotoru*, LIX-LX, Kotor 2013-2017, 427-455 i tamo citirana literatura.

² *V. i:* S. Marković, Posljednja od barskog patricijskog roda Dalmas: „*Catharina Borisc, herede universale del q. m. Antonio Dalmas*“, *Arhivski zapisi*, Časopis za arhivsku teoriju i praksu, XXII/2015, br. 1, Cetinje 2016, 27-72.

³ V. B. Lupis, Iz prošlosti srednjovjekovnog zlatarstva u Baru, *Hrvatsko-crnogorski dodiri / crnogorsko-hrvatski dodiri: identitet povijesne i kulturne baštine Crnogorskog primorja*, L. Čoralić (ur.), Zagreb 2009. 741. V. B. Lupis donosi transkripciju oporuke (Državni arhiv u Dubrovniku, *Testamenta notariae* 10.1, 44, ff. 11'-13) sveštenika Ivana Župana iz 1570. g. na str. 740-741.

nasljeđivanja imena, bio unuk ili praunuk Petra Sandaljevog Bazana. Shodno testamentu „*Pbri Joannis Zupana Antibarensis*“ (pre *Zane Zupan*) iz 1570/72. g., Aleksandar⁴ je dobio od toga zavještaoca nešto zemlje za sjetvu („*due copelli di terreno di seminason*“),⁵ na osnovu pretpostavke da mu je testatorov brat Frano Župan bio dužnik („*si per aventura fo debitor mio fratello Fran.co*“); a ako nije, trebalo je, dobivši taj legat, „da moli Boga za mene i na naše mrtve“.⁶ Posebna zemljišna mjera („*copelli*“) koja se, ukazujući na osobenost, odnosno rezistentnost komunalne metrologije, koristila u Baru, označavala je površinu koja je rodnom usjeva mogla ispuniti posudu odgovarajuće veličine.⁷ Vjerovatno bi se mogla dovesti u vezu sa dubrovačkom mjerom zatežinu žita *kupel* (*cupellus*, „uborak“), koja je težila 16,401 - 18,515 litara, odnosno 1/6 stara.⁸

Ako bi se na osnovu nasljeđivanja posjeda i pretpostavilo da je u razdoblju između 1570. i 1572. godine Aleksandar prebivao u Baru, već u maju 1573. prezviter *Alexandrus Bazzan* živio je u Dubrovniku. S dozvolom nadbiskupa, Vijeće umoljenih dopušta da on bude duhovni otac benediktinskih redovnica tamošnjeg samostana sv. Marka („*Prima pars est de concedendo cum licentia Reverendi Archiepiscopi Reverendis monialibus S.ti Marci presbiterum Alexandrum Bazzano Antibarenssem pro earum patre spirituali.*“).⁹ U Dubrovnik se najvjerovatnije preselio nakon pada Bara pod Osmanlije.

Na osnovu istovjetnosti imena i lokacija, zasigurno je sveštenik Aleksandar *Bazzan* bio horist Sv. Vlaha, koji je zabilježen u novembru, odnosno

⁴ S. Marković, *Bazana domus*, 444, 450.

⁵ V. B. Lupis, Iz prošlosti srednjovjekovnog zlatarstva u Baru, 741.

⁶ *Isto*.

⁷ Indikativna mjera je *kupljenik*, manji dio *polovnjaka* („*dimidium starium*“, „*medium*“), koji je označavao polovinu nečega u više mjera (npr. polovinu stara). *Starium Veneticum* (83,31 l) se pominje 1225. g. pri uvozu pšenice iz Zadra. *Kotorski star* se pominje 1396, odnosno 1421. g. *Dubrovački star* je iznosio 98,41 l, a kasnije 111,05 l. Kotor je imao mjericu za žito čiji naziv shodno izvorima nije poznat, ali se u XIX v. nazivala *kupel*: zahvatala je 20,27 zapreminskih litara. *Kotorsko vedro* („*quincum*“) je vjerovatno iznosilo 1/40 *miljara*, odnosno 15,99 zapreminskih litara. Veličina kotorskog *stara* je udvostručena u prvim decenijama mletačke vlasti. S. Sekulić-Gvozdanović, Srednjovjekovni sustavi šupljih kamenih mjera u Istri, Hrvatskom primorju i kontinentalnoj Hrvatskoj, *Prostor*, Vol. 3., No. 1(9), Zagreb 1995, 77, 79; *Statvta civitatis Cathari – Statut grada Kotora*, prevod originala iz 1616. godine sa naučnim aparatom, Knjiga II, J. Antović (ur.), Kotor 2011 : 2009. (dalje: *Statvta civitatis Cathari*), 51.

⁸ Dubrovački star imao je 6 kupela. Niko Kapetanići Nenad Vekarić, Popis domaćinstava konavoskih kaznačina iz 1536. godine, *Anali Zavoda za povijesne znanosti Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti u Dubrovniku*, 40, Dubrovnik 2002, 172.

⁹ Državni arhiv u Dubrovniku (dalje: DAD), *Acta Consilii rogatorum*, sv. 62, f. 67r (23. 5. 1573.). Na ljubazno saopštenom podatku, kao i na drugim ustupljenim podacima iz Državnog arhiva u Dubrovniku te na kolaciji priloženog testamenta, najljepše zahvaljujem prof. dr. sc. Nelli Lonzi.

decembru 1573. g. Giovanni Francesco Sormani, vizitator Dubrovačke nadbiskupije, pominje tada da je u crkvi Sv. Vlaha orguljaš bio sveštenik Ivan Kristović i da je uz njega bilo još devet horista, među kojima „*Aleksandar iz Bara*“ i „*Marin Župnikov*“,¹⁰ sveštenici.¹¹ Drugonavedeni horist Sv. Vlaha je takođe bio plemić iz Bara.¹² Kao dio aristokratskog obrazovanja, mentaliteta i identiteta, muzika je shvatana kao instrument javne reprezentativnosti, obnavljanja duha, postizanja unutrašnje harmonije, simbolične evokacije viših harmonija, ali i zabave u dokolici.¹³ U posttridentinskom razdoblju pjevanje je preporučivano i kao vježba za održavanje u dobroj formi, za pročišćavanje i jačanje pluća, oslobađanje bronhija, te kao sredstvo protiv govornih poteškoća.¹⁴ Već iza 1565. g., na osnovu koncilskih direktiva, insistira se da liturgijsku muziku izvode školovani sveštenici (klerici i kantori): glas je shvatan kao dragocjen organ pohvale Boga.¹⁵ Smanjivanjem upotrebe instrumenata, liturgija se nastojala osloboditi svih sekularnih aluzija, a polifonije zasnivati na jasnoći izgovaranja tekstova napjeva, himni i psalama koji su slušaocima inspirisali na veću pobožnost.¹⁶

Velečasni gospodin, sveštenik *Bazan*, zabilježen je i 2. oktobra 1574, u testamentu dubrovačke Baranke Katarine Dalmas, udate Boriš, koja mu je

¹⁰ U testamentu don Ivana Župana, načinjenom 1570. g., sveštenika Marina, pok. Frana Župana („*Item lasso a m. Pre Marino figliolo di q.m. Franc.o Zupan una ograda drio S.to Vido*“) oporučilac zadužuje „*che mi dica otto para di messe*“ - kao i njegovim brojnim preminulima („*tri za mene, jednu za Mare pok. Faustina i jednu za njenog oca i majku, jednu za mojeg nećaka sveštenika Marina te po jednu za Đura i Nika*“) – ostavljajući mu zemljišnu parcelu („*zgradu*“) naspram crkve Sv. Vida u Baru. Isti je testator Anzuli Crateo ostavio zavještanje s tim da moli „*et al obito del mio q. fra.llo Fran.co*“). S. Marković, *Una chasa in la zitade de Antivari*: patricijski rod Zupan (Župan), *Istorijski zapisi*, LXXXVII, br. 1-2, Podgorica 2014., 212, 215.; V. B. Lupis, Iz prošlosti srednjovjekovnog zlatarstva u Baru, 741.

¹¹ Z. Šundrica, *Tajna kutija dubrovačkog arhiva*, II. dio, Zagreb – Dubrovnik 2009: Turci u dubrovačkoj katedrali (o crkvenoj i svjetovnoj glazbi Dubrovnik druge polovine 16. stoljeća), 270, 272, 273.

¹² Marin (Franov) Župan je bio i jedan od primalaca legata zavještaoca Aleksandra: sveštenik Marin *Giupana* je 1589. g. izjavio da je primio pet perpera od njegovog opšteg nasljednika, Vicka Ivanovog. DAD, *Testamenta notariae* (dalje: TN), sv. 47, f. 188v.

¹³ D. V. Filippi, Carlo Borromeo e la musica, «a lui naturalmente grata», *Atti del Congresso Internazionale di Musica Sacra* (Roma, 26 maggio - 1 giugno 2011), A. Addamiano, F. Luisi (ed.), 3 vols., Città del Vaticano, 2, 670.

¹⁴ U kontekstu prijateljskih relacija barskog prelata Ivana Brunija i Carla Borromea (koji je za biskupa zaređen 1563. g.), značajno je uzeti u obzir odnos milanskog antista prema onovremenoj muzici: njenoj terapeutskoj moći i s njom povezanim opasnostima po moral. Borromeo je muzičko obrazovanje sticao u sredini izuzetno bogatog nasljeđa; Pico della Mirandola je govorio: „*Medicina sanat animam per corpus, musica autem corpus per animam*“, dok je Marsilio Ficino, na tragu antičkih tradicija, muziku uključio u terapeutska sredstva, posebno u kontekstu melanholije. D. V. Filippi, Carlo Borromeo e la musica, 668, 670.

¹⁵ *Isto*, 673.

¹⁶ *Isto*, 671.

ostavila legat: „*Item lasso al Reverendo messer pre Alessandro Bazan uno anello d'oro smaldato con piera cristalina.*”¹⁷ Odredbu ostaviteljke Katarine o legatu za nesvjesno učinjeno zlo, obavezao se, preko njenog udovca Antuna Boriša, izvršiti raspodjelom dubrovačkim samostanima upravo sveštenik iz Bara. To je učinio marta 1576, dispencijom legata dubrovačkim samostanima: „*Die XX. Martii 1576. Venerabilis presbiter Alexander Bazzanus declaravit habuisse a suprascripto domino Antonio ipperperos tres legatos pro male ablatiis, et illos dispensasse in monasteriis huius civitatis Ragusii.*”¹⁸

Iseljeni barski sveštenik Aleksandar umro je u Dubrovniku neposredno prije 8. decembra 1587. Testament velečasnog g. *Bazzana* otvoren je navedenog dana u Dubrovniku, nakon što je bio pohranjen u tamošnjoj javnoj Notarskoj kancelariji, „*inter alia testamenta viventium ex consuetudine civitatis*”.¹⁹ Svjedoci otvaranju njegove oporuke bili su g. Vladislav Nikolin *de Menze*,²⁰ sudija, i sveštenik *Elias Matthei*.

Bazzan je oporuku, „*In Christi nomine*”, sastavio 21. novembra 1587. Tada barski sveštenik, stanovnik Dubrovnika („*Io pre Alesandro Bazzano di Antivari habitante in Ragugia*”), već bolestan tijelom, ali zdrav pameću i pamćenjem („*et di memoria*”), sačinjava izjavu posljednje volje pozivajući se na poznatu poruku²¹ da zna da nijedna stvar nije izvjesnija od smrti, niti neizvjesnija od njenog sata i mjesta nastupanja („*et sapendo che nessuna cosa è più certa della morte, ne piu incerta dell' hora et punto di quella*”).²²

¹⁷ DAD, TN, 10. 1, sv. 44, f. 80r.

¹⁸ DAD, TN, 10. 1, sv. 44, ff. 79v-80r.

¹⁹ DAD, TN, sv. 47, f. 187v.

²⁰ Vladislav Nikolin Menče (oko 1538 – 1618) bio je poklisar u Rimu kod pape Siksta V upravo sljedeće, 1588. godine. Od 1586. do smrti, jedanaest puta je bio dubrovački knez. Njegovi sinovi Nikola, Frano i Jeronim su krajem XVI v. bili trgovci u Londonu. Blizak ogranak roda Menče se u jednom od prethodnih naraštaja dovodi u vezu s Barom (Ratko, vanbračni sin Marina Lamprovog, rođ. oko 1360. g.). Nenad Vekarić, *Vlastela grada Dubrovnika*, Svezak 3, *Vlasteoski rodovi (M – Z)*, Zagreb – Dubrovnik 2012, 42-43.

²¹ Klasična fraza *Nihil certius morte hora autem mortis nihil incertius* (up. Seneka, *Ad Lucilium* 26.7, ili Ciceron, *De senectute* 20.74.), prevodi se na italijanski i na sljedeći način: „Niente è più certo della morte ma niente vi è di più incerto della sua ora”. Frazu, iz antičkog besjedništva, preuzimaju hrišćanski teolozi već tokom patristike, a u srednjem vijeku postaje dio misa i besjeda za mrtve - obreda vezanih sa smrt.

²² Up. poruke iz *Vulgate* i djela o preziru svjetovne taštine: Lk 12,40: „*Et vos estote parati, quia qua hora non putatis, Filius hominis venit.*”; Mk 13,33: „*videte, vigilate et orate nescitis enim quando tempus sit.*” Mt 25,13: „*Vigilate itaque, quia nescitis diem neque horam.*”; *Dispegio della vanita' del mondo*, del R. P. F. Diego di Stella, Parte Seconda, Nvovamente tradotto dalla Spagnuola nella lingua Toscana, dal R.M. Pietro Buonfanti, Piouano di Bibbiena; in Firenze. M.D.LXXXI. Appresso Giorgio Maescotti.: „I Giorni dell'huomo sono brevi: e Iddio solo sà il numero de'suoi mesi, dice Job. Nissuna cosa è più certa che la morte, nè più incerta che l' hora di morite: Et non sai ancora in qual vigilia della notte ti chiamarà il Signore. Nel volere Iddio che non sapessimo l' hora della morte, ci dette à intendere, che ci habbiamo sempre à presumere che finirà presto la vita nostra, poi che non hau-

Najprije, preporučuje svoju dušu njenom najvišem Tvorcu. Ostavlja za „*decime et primitie*“ dubrovačkoj katedrali Sv. Marije Velike 6 groša, koliko i crkvi Sv. Vlaha (u kojoj je, kako je pomenuto, bio horist), i Sv. Mariji na Dančama.

Mada se ranije pominje kao duhovni otac benediktinki, shodno njegovom testamentu očito je da je Bazzan 80-ih godina XVI stoljeća službom bio značajno angažovan i u ženskom franjevačkom samostanu Sv. Klare („*questa molta mia servitu che ho fatto certo, fidele al ditto loro Monasterio*“).²³ Samostanu Sv. Klare testamentom ostavlja četiri peče grubog sukna koje je kupio, moleći franjevačke redovnice, koje su mu to obećale, da mu održe godišnjicu („*il mio aniversario*“), kao i godišnjice njegovom pokojnom ocu, gospodinu Dominiku, i njegovoj pokojnoj majci Katerini (*Catherina*), te pokojnom bratu Ivanu Krstitelju (*Giovanni Battista*).

Samostanu benediktinki Sv. Marka ostavio je zavještanje od 10 dukata, da monahinje mole Boga za njegovu dušu.

Ostavlja takođe, i određuje, da se u stanciju jedne kuće utroši do 50 dukata, da navedena stancija²⁴ bude data Mariji Giovannija barabanta (vojnika plaćenika), i da zbog služenja njemu („*per servitù che mi ha fatto*“) zauvijek pripada njoj i njenim nasljednicima, a da ona moli Boga za njegovu dušu. Isto tako ostavlja i određuje da njegova sluškinja Maruša za vrijeme koje mu je služila i svoje milosrđe bude plaćena kako bude naredila sestra Gracijana, monahinja Sv. Marka.

Za nasljednika svih njegovih preostalih dobara, i potraživanja koje bi imao, sveštenik *Alesandro Bazzano* određuje Vicka, sina pok. Ivana Petrova („*Vincenzo figliolo di q. Giovanni di Piero*“), da moli Boga za njegovu dušu. Ukoliko navedeni Vicko ne bude imao nasljednika, testator određuje da navedena dobra pripadnu njegovoj majci Mariji. Zanimljivo je da ostavitelj nijednom ne pominje Vickovo prezime, niti u kakvom bi mogao biti rodbinskom odnosu s njegovom majkom. Ukoliko pomenuta Marija ne bi imala nasljednika, sveštenik određuje da njegovu imovinu naslijede tri dubrovačka samostana, tj. Sv. Klara, Sv. Marko i Sv. Marija od Kaštela, a da navede-

endo tempo certo, l' hora nella quale siamo, habbiamo à tenerla per vltima: che in questo, & in tutto 'l restante pietosissimamente con essi noi fece il Signore. Non sapendo l' hora della morte, (...)“., 414.

²³ DAD, TN, sv. 47, f. 188r.

²⁴ Prije nego na ladanjski privredni kompleks, a svakako prije smisla koji je taj pojam imao u zapadnoj i južnoj Istri (gdje označava rustični graditeljski i ekonomsko-agrarni sklop zasnovan na porodičnoj zadrugi, koncentrisan ili nanizan oko dvorišta, odnosno dvora), koje će tamo posjedovati iseljeni barski rod Borisi (Boriš), ovdje se navedeni termin odnosi na izdvojenu stambenu jedinicu, moguće unutar veće kuće („*spendere in una stantia in una casa sino ducati cinquantà*“). Ova je oporučna odredba omogućena prodajom od 22. septembra 1588. te je Maruša 8. aprila 1589. uvedena u posjed stana, odnosno doma navedene vrijednosti.

ni samostani²⁵ raspodijele *jednu četvrtinu* za Božji blagoslov, tj. ljubav Božju („*per amor di Dio*“). U toj bi se $\frac{1}{4}$ možda mogla nalaziti indicija rodbinske povezanosti pomenute Marije i sveštenika Aleksandra.²⁶

Ostavitelj, duhovnik *Alesandro*, određuje još da od navedenih dobara („*delli detti beni*“), rečeni Vicko da Marinici (*Mariniza*) Bazzanu, ako u doledno vrijeme dođe u Dubrovnik, jedan veštit od crne tkanine i 20 talira, da moli Boga za njegovu dušu. Takođe, ako kroz koje vrijeme Mariničin brat Antun dođe „u Hrišćanstvo“ („*in Christianità*“), „slično“ i njemu Vicko treba da da jedan odjevni predmet od crne tkanine i 20 talira.

²⁵ Samostan Sv. Klare izgrađen je krajem XIII – poč. XIV v., postavši jedan od najvažnijih ženskih samostana u Dubrovačkoj Republici. Godine 1432. otvara sirotište za napuštenu djecu, za koju se brinulo do njihove šeste godine života, nakon čega su usvajana. „Crkvu Sv. Marije od Kaštela (Sancta Maria de Castello) izgradio je sredinom 12. st. nadbiskup Andrija iz Luke, kako to navodi Nikša Ranjina u svojim *Analima*. Uz nju je postojao ženski benediktinski samostan. Veliki potres iz 1667. samo je djelomično poštedio crkvu i samostan te su se tu smjestile sve preživjele dubrovačke benediktinke.“ „Svi kroničari koji spominju Kaštel ističu kako je Sv. Marija prigradena s južne strane uz manju i stariju crkvu Sv. Srđa i Baka, a u 16. st. se navodi da je kapela tih svetaca u sastavu samostana Sv. Marije. Sasvim je moguće da je i sadašnja kapelica u kompleksu negdašnjeg samostana bivša pregrađena crkva.“ „Inače su mučenici sv. Sergije i Bak (slave se 8. listopada) uz sv. Vlaha zaštitnici Dubrovačke biskupije“. K. Regan, B. Nadilo, Crkveno graditeljstvo. Ranoromaničke sakralne građevine dubrovačkog područja (II.), *Grđevinar*, 58, 3, Zagreb 2006, 233. „Poslije se spominje još jedan samostan (Sv. Marko, zaštitnik bratovštine zlatara), ali nakon stradanja cijelog kompleksa u potresu sve je ostalo neobnovljeno, a posjedi su pripali samostanu Sv. Marije od Kaštela.“ *Isto*, 234. Benediktinski samostan Sv. Marko u Kalariji, nalazio se u jugozapadnom dijelu grada na predjelu koji se prostire uz same gradske zidine. Nekadašnji kompleks ženskog benediktinskog samostana, prostirao se na tri pravilno položene terase, a južno pročelje samostana ujedno je i zid granične ulice. Prvotnog je naziva sv. Bartolomija, sa dvjema crkvama posvećenim sv. Bartolomiju i sv. Marku. Prvi put ga pisani dokumenti navode 1281. g., a poznato je da se u podrumima samostana u XV st. stoljeću napravilo šest suvih bunara, tzv. Rupa za pohranu žita. Vijeće umoljenih je 13. aprila 1668. odlučilo da treba obnoviti franjevački samostan Sv. Klare, dok je obnova drugoga ženskog samostana – benediktinskog samostana Sv. Marije od Kaštela - odobrena 9. maja 1669. Nadbiskup u izvještaju navodi da je u Dubrovniku „prije zlokobnoga potresa 1667. godine bilo osam samostana, od kojih je šest bilo u potpunosti uništeno, dok su dva bila veoma oštećena.“ Dubrovnik, Ostaci samostana sv. Marka (RST-1182-1986.); 3 - *Ministarstvo Kulture Republike Hrvatske – Kulturna baština*, <https://www.min-kulture.hr/default.aspx?id=6212&kdlid=357083658> (4. 4. 2019.); M. Fulurija, Utemeljenje ženskoga samostana Sv. Katarine Sijenske u Dubrovniku, *Povijesni prilozi*, 45, Zagreb 2013, 115, 119, 125, 131, 133.

²⁶ U Kotoru, ako preminula nevjesta ne bi imala potomaka (djece), miraz se „*integre*“ vraćao roditeljima ili rodbini, što je, prema ispravi iz 1437. g., bilo u skladu sa statutarnim načelima. U Dubrovniku se u tom slučaju vraćala polovina miraza. U Kotoru se izuzimala $\frac{1}{4}$ miraza (gl. 164: „*I ako umre bez nasljednika svijju muževa, tri četvrtine miraza i sva ostala imovina vraćaju se ocu ili majci, braći ili sestrama njenim neudatim, i četvrti dio može ostaviti za svoju dušu.*“; gl. 165: „*...sama žena može po svojoj volji ostaviti za svoju dušu do četvrtine tih dobara.*“). L. Blehova Čelebić, *Žene srednjovjekovnog Kotora*, Podgorica 2002, 56, 142; *Statvta civitatis Cathari*, 217.

Sl. 1-2. Stari grad Bar: Crkva posvećena sv. Katarini, XIV vijek, nad ulicom; prije i poslije obnove (photos: S. Marković, 2017. i 2018.)

Nadalje, zavještalcu navodi da za ono što je trebalo da mu vrati njegov rođak pok. *Pasquale di Pasquali*,²⁷ pomenuti njegov nasljednik Vicko ne može ništa tražiti, te stoga *Alesandro* sve to ostavlja Paskvalijevoj djeći („*figlioli*“).

Sljedeća oporučna odredba tiče se i zavještaočevog rodnog grada. On želi – ako kroz neko vrijeme grad Bar dospije u vlast hrišćanskih vladara („*Item voglio se per alcun tempo pervenisse la città di Antivari in potere di principi christiani*“) - u tom slučaju sva njegova nepokretna dobra koja ima u Baru i u njegovom distriktu („*tutti li mei beni stabili, che ho in Antivari et suo territorio*“) treba dapripadnu i budu vlasništvo Marinice, sina pok. Nikole Bazzana pok. Antuna, i Antuna njegovog brata: ako se vrati u Hrišćanstvo („*se tornara in Christianita*“); i Marina, sina pok. Marka Bazana, koji će naslijediti navedena dobra („*quali succedano in ditti beni*“). Nema pobližih indikacija na osnovu kojih utvrđuje ovakvu mogućnost izmjene oporuč-

²⁷ Vrlo važna oporučna odredba Katarine Dalmas udate Boriš tiče se njene kuće u Baru, koju 1574. ostavlja g. Pasqualu Todorovom Pasqualiju („*Jasso a SerPasqual Todoro di Pasquali la casa...*“). S obzirom na to da je istom primaocu zavještanja ostavila vinograd te polje koje je dobila po osnovu miraza, kao i na činjenicu da se pomenuta kuća nalazila u sklopu „*Corte di Pasquali*“, moglo bi se pretpostaviti da je riječ o nepokretnoj imovini naslijedenoj po ženskoj liniji i da je Katarinina majka („*q. Domina Margarita fu moglie di detto Dalmas*“) poticala iz roda Pasquali. DAD, TN, 10. 1, sv. 44, f. 79v.

ne odredbe u krugu rodbine, no, slična se odredba nalazi i u testamentu njegove dubrovačke zavičajke Katarine Dalmas-Boriš iz 1574. g.²⁸

Sveštenik *Alesandro* se zatim oporučnim raspolaganjem vraća dubrovačkim samostanima. On želi da samostanu Sv. Marka 36 perpera bude dato 1. januara 1588, kojima je tako podmiren neisplaćeni ostatak zakupa kuće („*quali hanno per resto et saldo cosidelli affitti di casa*“), kao i svaka druga stvar do tadašnjeg trenutka („*ogni altra cosa sin hora presente*“). Iseljeni Barani, čini se, živjeli su najčešće u iznajmljenim kućama u Dubrovniku. Časnim monahinjama („*Reverende Monache*“) Sv. Marije od Kaštela ostavio je legat od tri groša, da mole Boga za njegovu dušu. Takođe određuje da časnim redovnicama Sv. Klare bude dato šest perpera, koje će dati kome budu smatrale za shodno, da održi par gregorijanskih misa za zavještaočevu dušu. Istim je redovnicama Sv. Klare namijenio drugih šest perpera, koje će potrošiti u Refektoriju, moleći ih ako bi htjele moliti Boga za njegovu dušu, zbog njegovog obimnog službovanja, koje je, vjeran njihovom samostanu, učinio sigurnim.

Takođe, svojem duhovnom ocu, svešteniku Iliji Matijinom („*pre Elia di Mattheo*“), zavještalac ostavlja pet perpera, da održi par gregorijanskih misa za njegovu dušu. Svešteniku Antunu *di Lupo* ostavio je istovjetan legat, da održi par gregorijanskih misa za dušu njegovog pokojnog oca. Takođe, svešteniku Marinu Županu (*Zupana*)²⁹ ostavlja legat iste vrijednosti, da održi

²⁸ U smiraju života, 1574. g., u želji za oslobođenjem rodnog grada, Katarina je, efektuiranjem toga čina, bila spremna prepustiti trećinu svoje nepokretne imovine dvama njegovim svetilištima: „*Item dichiaro se per alcun tempo la misera patria mia d'Antivari venise recuperata da christiani, che si dia subito terza parte di tutto mio stabile alla chiesa di Santo Andrea et di Santo Giorgi in Antivari che si prega Iddio per l'anima mia et di miei morti in perpetuum.*“ Za spasenje njene i duše njenih preminulih, molitve su trajno imali održavati i izgovarati duhovnici Sv. Đura, katedrale njenog porobljenog zavičaja i koludrice ženskog samostana Sv. Andrije. Opisujući stanje Katoličke crkve u Baru i posebno Ratačke opatije nakon pada pod tursku vlast, *ser Biasio Bataia archidiacono Antivarino*, 1579. g. navodi: „(...) kada je nekadašnji sultan ratovao s mletačkom gospodom, i pod navedenim danom i godinom zadobio grad Bar prepušten od Alexandra Donata, tadašnjeg potestata, a manastir je bio uništen i srušen s crkvom i opatija bila prodana od sultanovog emina; zato se sada ne drži misa niti ikakva Božja služba usljed naših grijeha, zbog kojih je Božansko veličanstvo željelo izvršiti svoju pravednu presudu nad nama.“ Navedene riječi kao da evocira i barski nadbiskup Marin Bizzi 1610. g., u propovijedi vjernicima prilikom prve posjete Baru: „Zatim sam dao obznaniti oproštaj od grijeha, (...) s napomenom da treba strpljivo da podnose ropstvo u koje su pali možda zbog toga što nisu znali dovoljno cijeniti dobročinstva koja su prije primali od Boga uživajući ovako divan i plodan kraj s toliko prostranstva i da je Bog uvijek pripravan da promijeni odluku i da oprostí kad odlučimo da promijenimo način života.“ S. Marković, Posljednja od barskog patricijskog roda Dalmas, 64-65, 71; Š. Ljubić, Rukoviet jugoslavenskih listina, *Starine*, Knjiga X. Zagreb 1878, 1-3; Marin Bizzi, *Iskušnja na putu po Crnogorskom primorju, Albaniji i Srbiji 1610. godine*, Budva 1985, 28.

²⁹ Katarina Boriš rođ. Dalmas u dubrovačkom testamentu od 2. oktobra 1574. navodi da je

par gregorijanskih misa za dušu njegove pokojne majke. U ovom posljednjem slučaju zasigurno je riječ o dubrovačkom svešteniku iseljenom iz Bara, koji je zajedno sa ostaviteljem krajem 1573. g. bio horist u crkvi Sv. Vlaha.

Sl. 3. Samostan Sv. Klare i Velika Onofrijeva fontana, Dubrovnik³⁰

Kao znak ljubavi, ostavio je legat u vrijednosti tri dukata Andriji Fiamengu i njegovoj ženi Mariji. Isto tako, svešteniku Ivanu monsinjora Mrkana (biskupa trebinjsko-mrkanskog) zavještava pet perpera, da održi par gregorijanskih misa za njegovu dušu.

Za epitrope (izvršitelje) testamenta određuje svojeg duhovnog oca, velečasnog sveštenika Iliju Matijina („*il Reverendo prete Elia di Mattheo*“), g. Nikolu Lujovog *di Goze*,³¹ i g. Antuna Boriša, kojeg je odredio i sa zvanjem kancelara („*messer Antonio Borisc Cancilier*“³¹) - takođe Baranina iseljenog

njen nećak (možda sestrić, zabilježen je nakon njene sestre Gajuše) bio *Piero Zupano*. DAD, 10. 1, sv. 44, f. 80r.

³⁰ Autor Lasta - ownpictures, Javno vlasništvo, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=6071572> (24. 7. 2017.).

³¹ Nikola Lujov (Pecorario-)Goče, rođ. oko 1538, četiri puta je bio dubrovački knez. Ženio se dva puta, oko 1558. i oko 1573. g., oba puta vladikama iz roda Bona. N. Vekarić, *Vlastela grada Dubrovnika*, Sv. 3, 108.

u Dubrovnik (Antun Boriš je, izvršavajući legat svoje žene, pok. Katarine, rod. Dalmas, 1580. godine svešteniku Aleksandru predao zlatni prsten),³² kojima preporučuje svoju dušu.

Na kraju, zavještalac crkvi Sv. Marka ostavlja dva dobra tepiha (prostirke), a kao što zna gore pomenuti njegov duhovni otac, učinio ih je dobrim za života. Testamentarno raspolaganje završava uobičajenom notarskom formulacijom o njegovoj nepovredivosti svjedočanstvima drugih.

Raspodjela prema testamentarnim odredbama

A. Bazzana: 1587/92. g.

Raspodjela shodno testamentarnim odredbama započela je već 7. decembra 1587, postupanjem Vicka Ivanovog, „*de suis propriis animo rehabendi*“.³³ Decimarima dubrovačke katedrale Sv. Marije Velike isplatio je šest groša „*secundum formam legati*“. Oficijalima Sv. Marije na Dančama je navedenog dana isplatio isti iznos. U oba slučaja, primatelji legata su izvršenje prihvatili odričući se primjene statutarnih odredaba, zakona i običaja koji bi im išli u prilog.³⁴

Sljedeća zabilježba unijeta je 10. februara 1588., a odnosi se na nalog konzula, interes Đura *Io. de Menze*³⁵ i njegovih sadrugova, prokuratora Sv. Marka, i na sekvestrirani legat učinjen Marinici Bazzanu. Iste godine, 23. novembra, časna sestra Gracijana, monahinja Sv. Marka, potvrdila je da shodno testamentu 50 perpera treba da bide isplaćeno sluškinji testatora Maruši, za njeno milosrđe. Sestra Gracijana je bila od testatora i određena da odluči koliki iznos treba da dobije sluškinja Maruša („*sia pagata per la sua mercede tanto quanto ordenara sor Gratiana monaca di Santo Marco*“),³⁶ što će biti sprovedeno nekoliko godina kasnije.

Naredne, 1589. godine, izvršavanje testamentarnih odredbi je nastavljeno. Već 15. januara Marinica i Antun Bazzano izjavljuju da su od pomenu-

³² „Die 3 Martij 1580. Venerabilis presbiter Alexander Bazanus sponte est confessus se habuisse et recepisse ab suprascripto domino Antonio Borisio anellum auri sibi legatum a testatrice in suprascripto testamento secundum formam legati videlicet.“ DAD, 10. 1, sv. 44, f. 80r.

³³ Rimskopravna formulacija „*Animus rem sibi habendi*“ označava namjeru, volju držanja stvari za sebe (kao svoju), tj. namjeru vršenja nad stvari ovlašćenja u sopstvenom interesu.

³⁴ Stranke su mogle slobodno uređivati vlastite pravne odnose time što su okvire postavljene propisima mogle probijati unosom odredbe „*renunciando*“. N. Lonza, Dubrovački statut, temeljna sastavnica pravnog poretka i biljeg političkog identiteta, *Liber Statutorum Civitatis Ragusii compositus anno MCCLXXII / Statut grada Dubrovnika sastavljen godine 1272*; A. Šoljić, Z. Šundrica, I. Veselić (priř. i na hrvatski jezik preveli), Dubrovnik 2002, 14.

³⁵ Moguće da je u pitanju Đuro Ivanov Menze (oko 1527 – 1595). Trgovao je žito u Apuliji, 1573. g. bio poklisar na Porti, a od 1582. do 1587. tri puta dubrovački knez. N. Vekarić, *Vlastela grada Dubrovnika*, Sv. 3, 58

³⁶ DAD, TN, sv. 47, f. 188r.

tog oporučnog nasljednika Vicka Ivanovog primili po 20 talira i više odjevnih predmeta, shodno formulaciji zavještanja („*vestito di panno negro*“).

Marija, žena barabanta Giovannija, 8. aprila 1589. izjavljuje da je shodno oporučnom zavještanju³⁷ primila od Vicka Ivanovog stan za prebivanje, odnosno kuću, vrijednosti 50 zlatnih dukata, što se potvrđuje zabilježbom prodaje od 22. septembra 1588. u *Kancelariji prodaja*.

Navedenog dana sveštenik Ivan Matijin je izjavio da je primio od Vicka Ivanovog pet perpera kao legat. Takođe, 8. aprila 1589, sveštenik Marin Župan (*Giupana*), iseljen u Dubrovnik iz Bara, slobodnom je voljom izjavio da je primio od Vicka Ivanovog pet perpera kao legat.

Dana 15. aprila sveštenik Antun Lupi je, takođe bez nagovaranja, izjavio da je primio od Vicka Ivanovog pet perpera kao zavještanje. Istog dana je sveštenik Ivan, povjerenik biskupa Mrkana,³⁸ na svoju ruku izjavio da je primio od Vicka Ivanovog pet perpera, kao legat.

Testamentarna distribucija se nastavila i u maju 1589. Dana 18. maja, g. Pavao Stjepanov *de Goze*³⁹ „*et socij*“, prokuratori redovnica samostana Sv. Klare, izjavili su da su primili od navedenog Vicka četiri peče grube tkanine, koje su predate samostanu shodno testamentarnoj odredbi.⁴⁰ Takođe su izjavili da je časna gospođa opatica navedenog samostana primila od gore navedenog Vicka 12 perpera za mise koje će se održavati za dušu testatora te za trošak u Refektoriju, shodno formulaciji legata.⁴¹

³⁷ „*Lascio et ordino, che si debbano spendere in una stantia in una casa sino ducati cinquanta, et la detta stantia sia data à Maria di Giovanni barabante, che sia sua e di sua heredi in perpetuo, (...)*“ DAD, TN, sv. 47, f. 188r.

³⁸ Biskup s mrkanskim naslovom u razdoblju 1575–1599. g. bio je Šimun Menčetić, vjerovatno brat u ovome testamentu ranije pomenutog Đura. Šimun Ivanov (oko 1529–1599) bio je prethodno vikar i zamjenik dubrovačkog nadbiskupa Lodovica Beccadellija. N. Vekarić, *Vlastela grada Dubrovnika*, Sv. 3, 58.

³⁹ Pavao Stjepanov (Pecorario-)Goče (oko 1530–1598), sa bratom Klementom bio je trgovac u Beogradu i Budimu u razdoblju 1558/65. g. Oko 1567. oženio se djevojkom iz roda Menze. Poklisar je bio 1571, kod hercegovačkog sandžakbega Kurd-bega u Foči, a 1575. je bio u poslanstvu koje je išlo na poklon novome sultanu Muratu III. Juna 1590. bio je jedan od pregovarača sa osmanskim namjesnikom u Beogradu Enekanom, koji ga je potom zatočio s poklisarom Andrijom Damjanovim Bonda i još nekim ljudima iz Vitaljine. Oslobođen intervencijom Porte, odmah je upućen u Istanbul u misiju kojom se nastojalo spriječiti da Enekan bude imenovan za hercegovačkog sandžakbega. Godine 1595. sagradio je kapelu u ljetnikovcu u Rijeci dubrovačkoj. U razdoblju 1591/96. tri puta je bio dubrovački knez. *Isto*, 125-126.

⁴⁰ Uz ovaj je legat Bazzan naveo posebnu molbu: „*(...) et li prego che secondo le monache mi hanno promesso, vogliono fare il mio aniversario, et l'aniversario di quondam messer Domenico mio padre, et di quondam Catherina mia madre et di quondam Giovanni Battista mio fratello.*“ DAD, TN, sv. 47, f. 188r.

⁴¹ „*Item voglio siano dati alle Reverende Monache di Santa Chiara perperi sei, che loro diano a quello che a loro parera, che dica uno paro di messe gregoriali per l'anima mia. Item lasso alle dette Reverende Monache di Santa Chiara altri perperi sei, quali spendano in Re-*

Posljednjeg dana jula 1589. Jeronim Orsatov *de Cerva*⁴² i ortaci, prokuratori sv. Marije od Kaštela, voljno su izjavili da je časna gospođa opatica navedenog samostana primila od gore navedenog Vicka tri škude, shodno formulaciji legata.⁴³

Finalno postupanje po navedenom testamentu zabilježeno je gotovo pet godina nakon njegovog proglašenja, 16. jula 1592. Ostaviteljeva sluškinja Maruša tada je voljno izjavila da je primila od nasljednika Vicka 50 perpera, za svoje milosrđe. Kao i sve druge odredbe o primitku raspolaganja, i ovo je završilo uobičajenom notarskom odredbom o odricanju primateljice od svih daljih potraživanja.

Zaključna razmatranja

Testament barskog patricija Aleksandra Bazana, sastavljenog 21. novembra 1587. u Dubrovniku, osvjetljava život pripadnika barskog patricijskog staleža na kraju jedne epohe. Na osnovu odredbi njegove izjave posljednje volje, ali i zavještanja don Ivana Župana iz 1570. g., naslućuje se životni stil plemstva, koje je svoju društvenu poziciju nadasve zasnivalo na zemljišnom posjedu, a potvrđivalo simboličkim prerogativima roda i pozicijama u crkvenoj hijerarhiji nadbiskupskog sjedišta. Analizom testamentarnih odredbi jednog od najkasnijih testamenata pripadnika barskog plemićkog staleža razaznaju se i rodbinske i patrimonijalne veze sa izdancima drugih uglednih gradskih rodova. Sveštenik, posjednik dva kopela zemlje u Baru, vjerovatno se ubrzo nakon avgusta 1571. godine iseljava u Dubrovnik, gdje će narednih godina obavljati više duhovnih službi. Tamo se najprije bilježi kao duhovni otac benediktinki Sv. Marka te kao horist Sv. Vlaha. Moglo bi se pretpostaviti da je 80-ih godina XVI stoljeća duhovnom službom bio više angažovan u ženskom franjevačkom samostanu Sv. Klare, namijenjenom isključivo plemkinjama. Kao jedan od posljednjih, tipičnih predstavnika barskog patricijata, izjavom posljednje volje na kraju jedne epohe, uz sve potankosti obzora vlastite vokacije, nasljeđivanje i posjednička prava uslovljava povratkom zavičajnog grada pod vlast hrišćanskih vladara.

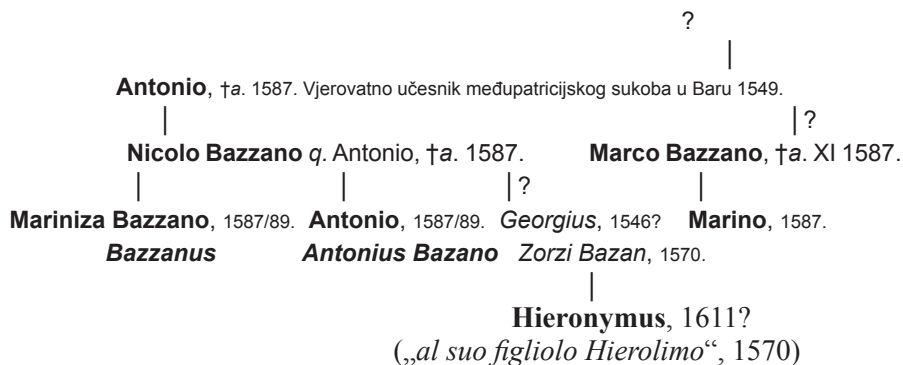
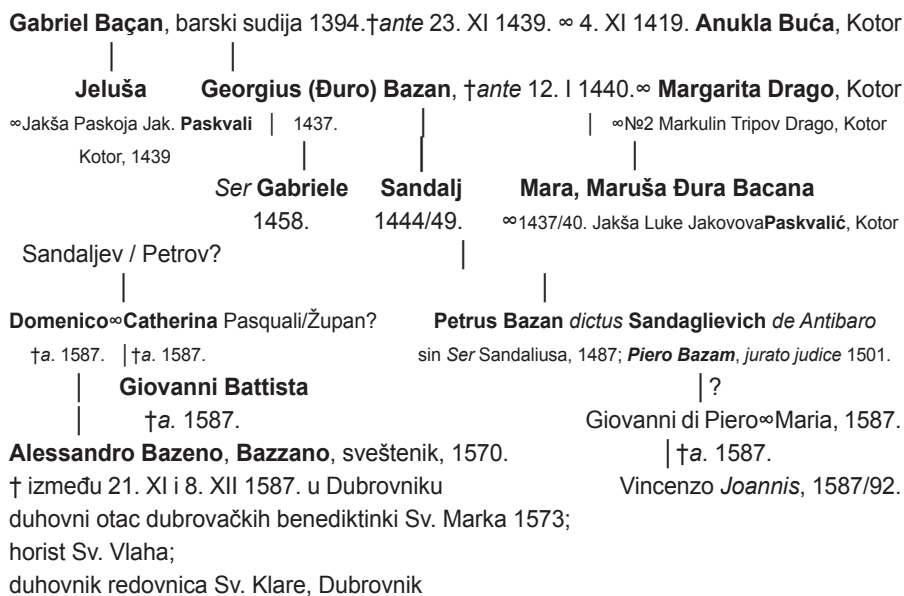
factorio et le prego, che voglino pregar Iddio per l'anima mia per questa molta mia servitu che ho fatto certo, fidele al ditto loro Monasterio.“ DAD, TN, sv. 47, f. 188v.

⁴² Jeronim Orsat Jeronimov Čereva (oko 1540–1610), formirao je kasatu koja je izumrla smrću njegove žene (udate oko 1592) Jele Georgio (oko 1566 – oko 1616). N. Vekarić, *Vlastela grada Dubrovnika*, Svezak 2, *Vlasteoski rodovi (A – L)*, Zagreb – Dubrovnik: Zagreb – Dubrovnik 2012, 192–193.

⁴³ „*Item lasso alle Reverende Monache di Santa Maria di Castello ducadi tre, che pregano Dio per l'anima mia.*“ DAD, TN, sv. 47, f. 188v.

*

Prilog 1: Pretpostavljena genealogija ogranaka roda Bazzan koja upućuje na sveštenika Aleksandra

Sl. 4. Rektorova palata, Stari grad Bar (photo: S. Marković, 2017)

*

**Prilog 2: Testament velečasnog gospodina Aleksandra Bazzana,
21. novembar 1587.** [DAD, TN, sv. 47, ff. 187v-189r]

Testamentum Reverendi Domini Alexandri Bazzani

MDLXXXVII, Indictione XV, die vero VIII decembris. Ragusii.

Hoc est testamentum quondam Reverendi Domini Alexandri Bazzani repertum in Notaria publica Ragusii, ubi datum fuerat servandum inter alia testamenta viventium ex consuetudine civitatis, cui testamento erant ascripti zestes (!) Ser Vuladissauus Nicole de Menze iudex et presbiter Elias Matthei, cuius testeamenti tenor sequitur, videlicet.

In Christi nomine, Amen. 1587, alli 21 di Novembre.

Io pre Alesandro Bazzano di Antivari habitante in Ragugia, e trovandomi infermo del corpo, sano tamen dell'intelletto, et di memoria, et sapendo che nessuna cosa è più certa della morte, ne piu incerta dell'hora et punto di quella, ho voluto fare questo mio ultimo testamento.

Inprima, racomando l'anima mia al Altissimo suo creatore. Lascio per decime et primitie a Santa Maria maggiore grossi sei, et a Santo Biagio grossi sei, et alle Danze a Santa Maria grossi sei.

Lasso al Monasterio di Santa Chiara quatro felsi (!), quali io ho [187v/188r] comprato, et li prego che secondo le monache mi hanno promesso, vogliano fare il mio aniversario, et l'aniversario di quondam messer Domenico mio padre, et di quondam Catherina mia madre et di quondam Giovanni Battista mio fratello. Lascio al monasterio di Santo Marco ducati dieci, che le monache preghino Iddio per l'anima mia.

Lascio et ordino, che si debbano spendere in una stantia in una casa sino ducati cinquanta, et la detta stantia sia data à Maria di Giovanni barabante, che sia sua e di sua heredi in perpetuo, che prega Iddio per l'anima mia e per servitù che mi ha fatto. Item lasso et ordino che Marussa mia serva sia pagata per la sua mercede tanto quanto ordenara sor Gratiana monaca di Santo Marco per il tempo che mi ha servito.

Item lascio mio herede residuario di tutti li mei beni et crediti, che mi trovo havere, a Vincenzo figliolo di quondam Giovanni di Piero, che prega Iddio per l'anima mia, et se il detto Vincenzo venira à mancare senza l'herede, voglio che li detti beni vadano a Maria sua madre.

Et se detta Maria non havera heredi, voglio che siano heredi li tre monasterii, cioè Santa Chiara, et Santo Marco et Santa Maria di Castello, et che li detti tre Monasterii debano spartir la quarta parte per amor di Dio.

Et voglio ancora che delli detti beni il detto Vincenzo debba dar à Mariniza Bazzano, se venira per alcun tempo a Ragugia uno vestito di panno negro, et talari vinti, che prega Iddio per l'anima mia. Similmente, se per alcun tempo Antonio suo fratello venira in Christianità, similmente à lui debba dare uno vestito di panno negro, et talari venti.

Item voglio che quello che mi debbe dare il quondam Pasquale di Pasquali mio cugino, il detto mio herede non possa domandar cosa alcuna, e però che tutto quello che mi debe dare, lascio /188v/ alli sua (!) figlioli.

Item voglio se per alcun tempo pervenisse la città di Antivari in potere di principi christiani, in tal caso voglio che tutti li mei beni stabili, che ho in Antivari et suo territorio, siano et haver debano esser di Mariniza figliolo di quondam Nicolo Bazzano quondam Antonio, et di Antonio suo fratello tornara in Christianita, et di Marino fiolo di quondam Marco Bazzano, quali succedano in ditti beni.

Item voglio siadato al monasterio di Santo Marco perperi 36 il di primo di mese di Gienaro prossimo futuro, quali hanno per resto et saldo cosiddelli affitti di casa, come di ogni altra cosa sin hora presente.

Item lasso alle Reverende Monache di Santa Maria di Castello ducaditre, che pregano Dio per l'anima mia.

Item lasso a' pre Eliadi Mattheo mio padre spirituale perperi cinque, che dica unoparo di messe gregoriale per l'anima mia. Item lasso a' pre Antonio di Lupo perperi cinque che dica un paro di messe gregoriali per l'anima di quondam mio padre. Item lasso a pre Marino Zupana perperi cinque che dica uno paro di messe gregoriali per l'anima di quondam mia madre.

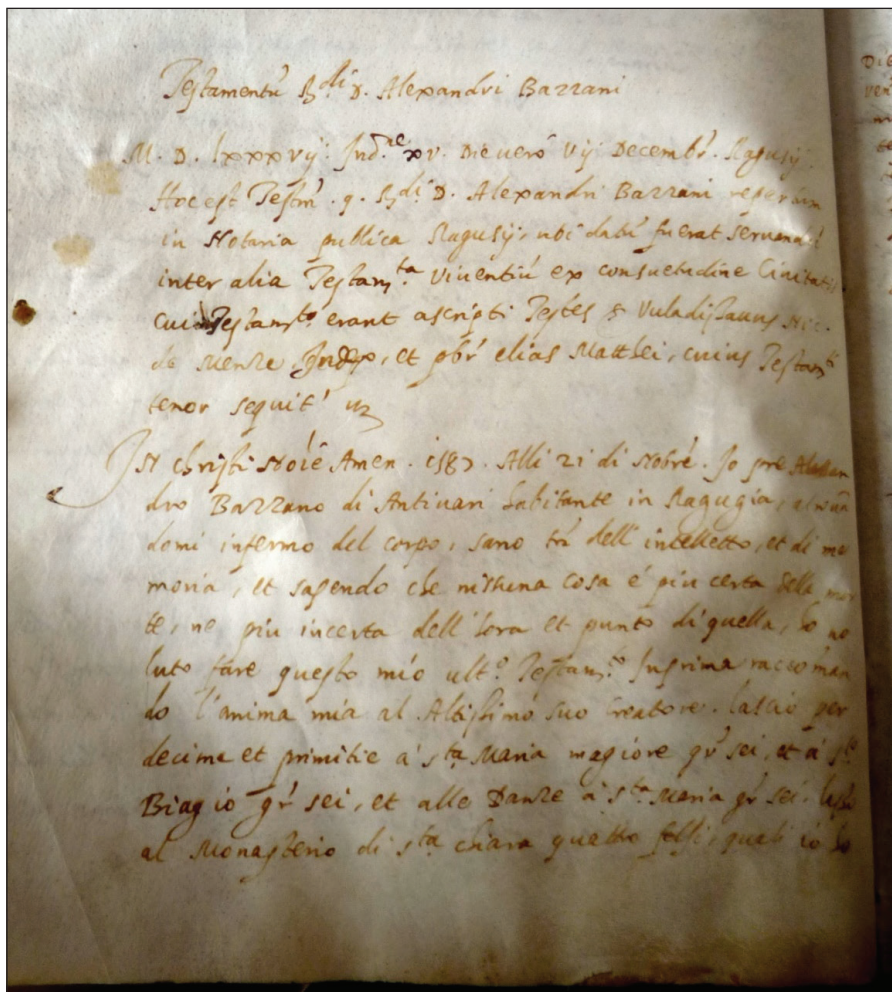
Item voglio siano dati alle Reverende Monache di Santa Chiara perperi sei, che loro diano a quello che a loro parera, che dica uno paro di messe gregoriali per l'anima mia. Item lasso alle dette Reverende Monache di Santa Chiara altri perperi sei, quali spendano in Refectorio et le prego, che voglino pregar Iddio per l'anima mia perquesta molta mia servitu che ho fatto certo, fidele al ditto loro Monasterio.

Item lasso à Andrea Fiamengo et Maria sua consorte ducadi tre per amore. Item lasso à pre Giovanni di Monsignor Marcana perperi cinque che dica un paro delle messe gregoriali per l'anima mia.

Facio li mei epitropi di questo mio ultimo testamento il Reverendo prete Elia di Mattheo mio Padre spirituale, et Ser Nicolo Al. di Goze, et messer Antonio Borisc Cancilier alli quali raccomando l'anima mia.

Item lasso alla chiesa /189r/ di Santo Marco dua tepeti boni, et come
sa il sudetto mio padre spirituale che gli ho fatto boni in vita mia.

Hoc autem testamentum nullo testimonio rumpi possit.

Sl. 5. DAD, TN, sv. 47, f. 187v.

/188r/ In margine:

Die 15 Januarii 1589. Mariniza et Antonius Bazano presenti sponte
sunt confessi se recepisse a' Vincentio Joannis herede testatoris suprascrip-
ti talaros viginti quilibet ipsius et de pluri vestimenta secundum formam le-
gatis. Renunciando.

Die 23 Novembris 1588. Venerabilis soror Gratiana monialis monasterii Sancti Marci, sponte virtute suprascripti testamenti declaravit Marussam contrascriptam contrascriptam famulam suprascripti testatoris debere habere pro sua mercede iperperos quinquaginta. Renunciando.

Die X Februarii 1588. mandato dominum consulum et ad eorum instantiam et pro interesse Ser Georgii Io. de Menze et sociorum procuratorum Sancti Marci ...(nečitko) se sequestrasse legatum factum Marinizam Bazzani intendendo nulla fiat transmutatio usque ad ius... (nečitko). Renunciando (?).

/188v/ *In margine:*

Die 8 aprilis 1589. Maria uxor Joannis barabantis sponte est confessa se habuisse a Vincentio Joannis mansionem sive domum valoris ducatorum aurei quinquaginta secundum formam legati, de qua constat in venditionibus notatis (?) in venditionibus cancellariae de 1588 die 22 septembris. Renunciando.

Die dicto presbiter Elias Matthei sponte est confessus se recepisse à Vincentio Joannis iperperos quinque secundum formam legatis. Renunciando.

Die dicto presbiter Marinus Giupana sponte est confessus se recepisse à Vincentio Joannis perperos quinque secundum formam legatis. Renunciando.

Die 15 aprilis 1589. presbiter Antonius Lupi sponte est confessus se recepisse a Vincentio Joannis iperperos quinque secundum formam legatis. Renunciando.

Die dicto presbiter Joannes familiaris episcopi Mercanensis sponte est confessus se recepisse a Vincentio Joannis iperperos quinque secundum formam legatis. Renunciando.

/189r/

Die 7 Decembris 1587

Hæc est distributio suprascripti testamenti facta per Vincentium Joannis de suis propriis animo rehabendi:

Reverendi Domini Decimarii S. Mariae sponte sunt confessi se recepisse a dicto Vincentio grossi sex secundum formam legati. Renunciando

- gr. 6 6

Domini officiales S. Mariae Dantiarum, sponte sunt confessi se recepisse a dicto domino Vincentio grossi sex secundum formam legati. Renunciando

gr. 6

Die 18 Maii 1589

Ser Paulus St. de Goze et socij procuratores monasterii monialium Sanctae Clarae sponte sunt confessi se recepisse a suprascripto Vincentio petias quattuor panni rozzi secundum formam legati quod esset datus Monasterio suprascripto. Item sunt confessi Reverendam Dominam Abbatissam dicti monasterii recepisse a dicto Vincentio ipperperos duodecim pro missis celebrandis pro anima supradicti testatoris, et pro expendendo in Refectorio secundum formam legati. Renunciando

pp. XII

Die ultima Julii 1589

Ser Hieronymus Ors. de Cerva et socii procuratores Monasterii Sanctae Mariae de Castello, sponte sunt confessi Reverendam Dominam Abbatissam dicti monasterii recepisse a suprascripto Vincentio scutos auri tres secundum formam legati.

Renunciando S 3.

Die 16 Julii 1592

Marussa famula supradicti testatoris sponte est confessa se recepisse a suprascripto Vincentio ipperperos quinquaginta pro sua mercede. Renunciando.

Savo MARKOVIĆ

THE DECLARATION OF THE LAST WILL AT THE END OF
ONE EPOCH: *ALEXANDRUS* BAZZAN

Summary

Based on the testament from 1587, the other documents from the State Archives in Dubrovnik, as well as histography, in paper is reconstructed the last period of life of one of the typical members of the urban elite of Bar. The inhabitants of Bar of that time are very often evidenced in ecclesiastical hierarchy. *Alexandrus* Bazzan was a priest and a landowner in Bar, and in Dubrovnik he was the confessor of Benedictine nuns of the monastery of St. Mark, the chorist of St. Blaise, and a spiritual at the nunnery of St. Clare. The distribution of his last will enlightens his familial ties and the social environment in which he has settled. Beside the prerogatives of the nobleman concerning inheritance, indicative is conditioning of his testamental provisions by the return of his native town under the sovereignty of Christian rulers.